

KOHVPANNU JA KAPSÄKKI KAINALOS

Jääsken LOTTOLAN, EEVALAN JA IHALEMPIÄLÄN
KYLÄKIRJA II

Toimittanut Eva-Riitta Kauttu
Anu Vuorinen

KUUSELA

Kirj. Erkki Wederhorn

Kuten kirjassa ”Riukuaidat kylätien varrella” on kerrottu, muutti Wederhornin perhe 20-luvun alussa Vaskiojalta (Vaskoja) Kuuselaan Salo-Lottolan perukoille. Eljas ja Ulla-Maria Wederhornilla oli yhdeksän lasta: Eeva, Elina, Antti, Eljas, Anna, Aino, Mikko, Maria (kuollut 1920), Nestor.

Noihin aikoihin liittyi tapaus, jonka mummomme Ulla-Maria kertoi talvisodan aikana: Sodan alkuvaiheessa oli Lottolassa ollut jokin tilaisuus, jossa kovin innokkaasti oli puhuttu, kuinka Suomen kansa yksimielisesti puolustaa maatansa. Tottahan se olikin. Mutta mummon oli tehnyt mieli kysyä tuossa tilaisuudessa ”Missäs nyt ovat punikit?” Hän kuitenkin malttoi mielensä. Penkissä istuessaan hän muisteli, kuinka Vapaussodan jälkeisinä vuosina, juuri 20-luvun alussa eräs kylän isäntämies oli karauttanut ratsullaan Vaskojan talon pihalle ja oli huutanut ulkona ”Tule punikki ulos, on asiaa”.

Tämän mummo oli kokenut suurena herjana. Olihan torpparillakin oikeus olla oikeistolainen eli valkoinen. Eihän tästä perheestä ketään ollut sisällissodan aikana punakaartissa. Päinvastoin Eljas oli Ahvolan rintaman valkoisten esikunnassa hevospoikana jonkin Ahvolan tai Oravalan isännän sijasta. (nimeä en muista) Eljas oli silloin vasta 15-vuotias.

Kuuselaan siis muutti mummo Ulla-Maria lapsineen. Nämä hakeutuivat kukin taholleen ansiotyöhön vartuttuaan.

Antti muutti 1920-luvun lopulla Kuolemanjärvelle, josta 1930 Viipuriin ja aloitti siellä ”pirssimiehen” hommat Brahenkadun pirssi-asemalla. (Virkatodistus,

joka on ollut liikennehakemuksen liitteenä, on vieläkin tallella entisessä Viipurin maakunta-arkistossa. Kävin ko. arkistossa talvella 1994, mutta alkuperäistä venäläiset eivät suostuneet luovuttamaan, kopion sitä vastoin sain.)

Elina avioitui Antti Lötjösen kanssa ja he asuivat ennen sotaa Käkisalmissa. Eeva meni naimisiin Väinö Nappalinin kanssa ja he asettuivat asumaan Juustilaan. Eljas rakensi omakotitalon Jääsken Sunilaan. Anna avioitui Armas Henttosen kanssa ja he viljelivät maata Jääsken Rossilassa. Aino puolestaan meni naimisiin Arvi Olkkosen kanssa ja he asuivat Vehniäisen pysäkin lähellä.

Kuuselan huutokauppa.

Talo oli siirtynyt Mikon omistukseen v. 1935. Kuusela rasitti mummon syytinki. Mikko päätti päivänsä helluntaina -38 ja häneltä jäi vaimo ja tytär. Nyt tuli Kuuselan omistuksesta hieman erimielisyyttä Mikon perikunnan ja muun Kuuselan väen välille.

Se huipentui keväällä -39, kun Mikon perikunta ilmoitti myyvänsä talon huutokaupalla. Tilaisuus oli määrätty erääksi lauantaiksi toukokuussa (vai olisiko ollut helatorstain aatto?) Sitä edeltävänä iltana Antti-setä tuli meille ja kertoi viimeiset asiaa koskevat uutiset. Saunoimme illalla ja aamulla lähdimme Lottolaan. Mukaan otimme Jääsken aseman seudulta virkapukuisen ylikonstaapeli Johannes Ojalan.

Kuuselaan saapui myös Mikon leski ja appi Joutsenosta ja heillä oli vasaramies mukanaan. Tietysti paikalle ilmestyi myös huutokauppa-yleisöä, 4-5 miestä

Maria Wederhorn, Erkin mummo mielityössään kehräämässä.

kylästä. Joukossa oli tietävästi vain yksi mies, joka oli tullut ostotarkoituksessa, muut olivat mukana ehkä vain uteliaisuudesta.

Vasaramies ilmoitti tilaisuuden alkaneeksi ja kertoi tavanomaiset huutokauppaan liittyvät asiat. Mutta sitten tilanne muuttui. Ylikonstaapeli Ojala luki ääneen asiakirjat, jotka oli laatinut Antti-sedän toimesta viipurilainen varatuomari Aleksander Kaspi. Nyt totesi Mikon appi, ettei huutokauppaa voidakaan pitää ja ilmoitti tilaisuuden päättyneeksi.

Tämän jälkeen alkoi neuvottelu Mikon perikunnan ja Kuuselan väen kesken ja se päättyi siihen, että Nestori osti Kuuselan. Kaupan tekijät lähtivät nyt lautamiehen, kaupanvahvistajan luo kauppakirjoja tekemään. (Eipä silloin arvattu, että vajaan vuoden kuluttua talolle tulevat toi-

set ottajat, jotka eivät kysy hintaa eivätkä maksa siitä mitään ottavat vain.)

Kauppahinta jäi silloin vielä maksamatta, mutta Nestori kävi jatkosodan aikana lomallaan sen maksamassa Mikon perikunnalle.

Vuosi 1942.

Jääsken takaisinvaltauksen jälkeen palattiin kotikonnuille. Kuuselan pihapiiri oli säilynyt verrattain hyvin. Tosin mökistä oli viety ikkunat ja saunasta vesikatto, joka löytyi kyllä Pyöriänmäen maastosta korsun kattona. Se oli kuitenkin sen verran huonontunut, ettei sitä siirretty takaisin, vaan saunaan tehtiin uusi katto. Ikkunoita ei edes löydetty ja nekin tehtiin uudet.

Nyt mummo-Mari asui yksin Kuuselassa. Nestori oli avioitunut kesällä 1940 Veera Arposen (Uudentalon Veera) kanssa, mutta kun Nestori oli rintamalla koko jatkosodan ajan, asuivat Veera ja tytär Irja Uudessatalossa.

Antti oli hankkinut kuorma-auton ja toimi autoilijana Viipurissa. Hentosten ja Eljaksen talot olivat säilyneet ehjänä ja he saivat asua kotonaan. Lötjösen talo Käkisalmissa oli palanut eivätkä he palanneetkaan sinne, vaan asuivat Imatralla.

Nappalinin Väinö oli määrätty Saimaan kanavan Tuohimäen sululle sulkumestariksi ja perhe asui siellä. Olkkosen Arvi joutui myös olemaan koko jatkosodan ajan armeijan leivissä ja perhe asui Rikkilässä.

Kun sitten syksyllä 1944 tuli viimeinen lähtö Karjalasta, sijoitui Kuuselan väki nyky-Suomeen. Antti, Alina, Mauri ja Kaarina Wederhorn Korialle, Elina, Antti ja Taisto Lötjönen Imatralle, Eeva ja Väinö Nappalin Lappeen Tuohimäkeen,

Eljas, Helmi ja Erkki Wederhorn Joutsenon Korvenkylään, Anna, Armas, Maila ja Milja Henttonen Elimäen Värälään,

Aino, Arvi, Raimo, Maija ja Annikki Olkkonen Nastolaan, Nestori, Veera, Irja ja Maria-mummo Anjalan Ummeljoelle.

Mummolla oli tapana kiertää lastensa perheissä ”keträämässä ja neulomassa”.

Hänellä piti olla aina käsityö esillä. Kun hän tuli meillekin hän heti kysyi äidiltä ”Ons siul villoi ja mis vokki (rukki) on? Jos ei oo villoi, nii anna sukkalankoi”.

Mummon elämä päättyi syksyllä 1959 kotonaan Anjalan Takamaalla ja hänet on haudattu Muhniemen hautausmaalle.

VISKARIT LANALLA.

Kirj. Helena Kauppinen oa. Viskari

Yrjötalon veljekset Juho ja Antti Viskari asuivat yhteistä taloa aina 20-luvun puoliväliin asti. Kun kummankin perheelle tarvittiin silloin lisätilaa, päättivät miehet erota. Veljeksistä vanhin Juho vaimonsa Marian kanssa sai ostaa Lanan tilan Riitta Arposelta vuonna 1926 ja he muuttivat sinne asumaan lastensa Matin, 18 v. ja Anna Helenan, 6 v. kanssa.

Yrjötalosta jaossa saadun maan ja Lanan yhteinen pinta-ala oli 80 ha, josta viljelysmaata oli 25 ha.

Lanalle oli jäänyt Eeva Arponen, Riitan miehen Juhon sisar. Kutsuimme häntä Eeva-tädiksi ja hän asui meillä kuolemaansa asti.

Isä ja äiti aloittivat uudisrakentamisen tilalla. Asuinrakennusta vain korjattiin, mutta navetta rakennettiin uusi. Peltojen parannuksia tehtiin vierasta työvoimaa apuna käyttäen.

Lypsykarjan tuottavuudesta haluttiin tietoa ja niin tarkastuskarjakkoo alkoi käydä Lanan tilalla. Lypsylehmiä oli 10. Teuraskarjaakin kasvatettiin.

TALVISODAN AJAN VIIMEISET VIIKOT LOTTOLASSA

Kirj. Erkki Vederhorn.

Talvisodan loppupuolella, lienee ollut helmikuun puolivälin jälkeen, kun pommitukset Jääsken kirkon- ja asemanseudulla kiihtyivät. Sitten eräänä päivänä tuli määräys, kaikki lapsiperheet illaksi asemalle klo 6. Tiedon meille toi Is-mies ja häneltä äiti kysyi "Voitasko myö männä Lottolan Salokyllää, mummolaa? Lapsiikaa ei oo ko tuo yksi Erkki". Minä olin silloin 9-vuotias. Vastaus oli "Menkää vaan, kunhan poistutte tältä alueelta" (kotimme sijaitsi Sunilankylässä, asemalta reilu puoli kilometriä Rouhialan suuntaa).

Niin pakkasimme vaatteita potkukelkoihin ja lähdimme illan jo hämärtyessä taivaltamaan Lottolaa kohti. Minua alkoi väsyttää jo Kuurmanrannan paikkeilla ja niin kävimme pyytämässä (muistaakseni) Ahtiaisen talosta kyytiä loppumatkaksi ja saimmekin sen.

Lottolassa oli vielä tuolloin melkein kaikki asukkaat kodeissaan. Mutta jonkin ajan kuluttua tuli sinnekin käsky, häätö naisille lapsineen poistua rauhallisimmille paikoille. En muista kävikö kukaan meitä Kuuselassa "hädistelemässä", ainakin me jäimme paikoillemme.

Kylässä oli silloin paljon liikennettä. Sotilaita kulki ja linnoittajia oli tuotu tekemään tietä läpi kylän Ihalempiälästä Näverille. He tekivät lapiolla töitä läpi vuorokauden. Meillä Kuuselassakin osa heistä kävi kellon ympäri ruokailemassa ja nukkumassa väsymystään pois. Sotilaita liikkui

myös paljon. Linnoittajat yrittivät pitää teitä auki tuiskujen jälkeen.

Setäni Nestor tuli rintamalta toipumislomalle ja isänikin kävi parin päivän lomalla. Heidän lomansa aikana äitini oli saunan lämmityksessä ja oli juuri lisännyt puita uuniin, kun Enson suunnasta tuli pommikoneläivue hyvin matalalla lentäen. Saunan piipusta näkyi sakeat savut. Isä ja Nestorisetä tähystelivät ulko-ovelta huolestuneita taivaalle, milloin alkavat "munat" tippua. Tuvassa samaa jännitimme me, mummo, äiti ja minä. Ilmeisesti naapurilta olivat "tuomiset" loppuneet, kun mitään emme saaneet.

Venäläisen tykistön jyrinä kuului taukoamatta. Tavallisesti he kuitenkin pitivät puolenpäivän ajoissa "hiljaisen hetken". Kun sitten maaliskuun 13 p:nä tykkien jyrinä vaimeni eikä alkanutkaan tunnin kuluttua uudestaan, ihmettelivät sekä mummo että äitini "ryssien pitkää ruokatuntia". Iltapäivällä pari tiemiestä tuli kahville ja he kertoivat tulleen rauhan ja tiesivät myös, että uusi raja tulee vanhan Uudenkaupungin rajan paikkeille. Silloin meillä oli vielä toivoa, että meidän koti jää Suomen puolelle, vaikka mummola menetettäisiinkin.

Heiltä myös saimme tiedon, että illalla radiosta kuullaan tarkemmin asiasta. Lähin tiedossa oleva radio olisi Myllössä Mykrän talossa. Ei muuta kuin hevonen valjaisiin ja radiosta kuulemaan "tuomiota". Siltähän se tuntui. Sinä iltana ei siinä tuvassa ollut tunnelma kovin kaan korkealla.

Maaliskuun 14 päivänä kävin Uudesatalossa kyselemässä heidän aikatauluun lähdöstä. Silloin oli tie niin täynnään ”evakoita”, että koko matkan jouduin hiihtämään penkalla. Se päivä oli leuto ja satoi hiukan lunta.

Illalla tuli Kuuselaan kolme Rautjärven isäntää hevosineen ja parireet lavetilla. Heidät oli komennettu autamaan evakuoinnissa. En tiedä heidän joukkonsa määrää, mutta luulen heitä olleen aika paljon, koska vielä kylän perukoillekin riitti kolme hevostunntaa.

Maaliskuun 15 päivä valkeni kirkkaana pakkaspäivänä, tuona päivänä aloitimme äitini kanssa ”evakkomatkamme”. Hevosmiehistä vanhin ei tuntunut olleen kovinkaan ihastunut komennukseensa ja

kun äitini esitti hänelle menomatalla meidän kotiimme poikkeamista, isäntä suostui ilomielin. Hän sanoi jatkavansa sieltä sitten suoraan omaan kotiinsa.

Niin lähdimme Lottolasta kohti tunteimatonta. Mummo antoi lähtiessä minulle sedän vanhan usterin. Se oli niin suuri, että se mahtui kaikkien omien vaatteidenikin päälle ja ulottui maahan asti. Tarpeen se olikin, pakkasen oli verrattain kireä.

Sitten tulimme Sunilaan ja alkoi kii-reinen pakkaaminen. Noin kolmen tunnin kuluttua reki oli täynnä tavaraa ja niin matka jatkui uuden rajan yli Itä-Siitolaan.

En tiedä, maksoiko valtio ”hevosmiehille” mitään korvausta evakuointiavustasta, mutta meidän kyytimies laskutti meiltä 50 mk.

Jokelan pellolla ennen 1935. oik. äiti Jenny Arponen ja lapset Yrjö hevosen selässä, Eeli, Paavo istumassa ja naapurin Urho porukan pienin.

Viljan korjuussa syksyllä 1944. Hevosta ajamassa Antton Viskari, oik. Tuomas Arponen, takana tytöt seivästävässä.